

*Dramatische Figuren des Glaubens. Christlich glauben in den
Herausforderungen von heute. Sprawozdanie
z 13. International Colloquium of Dramatic Theology*

DOI: <https://doi.org/10.26142/stgd-2019-035>

Przed ponad dekadą na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Innsbruckiego wśród doktorantów ks. profesora Józefa Niewiadomskiego (1951-) zainicjowano coroczne spotkania o naukowym oraz towarzyskim charakterze. Nazwano je: Międzynarodowe Kolokwium nt. Teologii Dramatycznej (ang. International Colloquium of Dramatic Theology). Ustalono, że spotkania będą się odbywały naprzemiennie w Innsbrucku oraz mieście zamieszkiwania i pracy poszczególnych doktorantów. Wprawdzie ich liczba wynosi 30, to jednak w ramach kolokwium regularnie spotyka się kilkanaście osób.

W czasie ostatniego zjazdu, który miał miejsce w Innsbrucku w dn. 15-16 lipca 2019 r., zebrało się 14 uczestników. Byli to (w porządku alfabetycznym): Thomas Böhm (Niemcy/Niemcy); Volodymyr Horbal (Ukraina/Austria); Nikolaus Janovsky (Austria/Austria); ks. George Thomas Kuzhippallil (Indie/Austria); ks. Dieudonné Mbiribindi Bahati (Demokratyczna Republika Konga/Austria); Mathias Moosbrugger (Austria/Austria); ks. Łukasz Mudrak (Polska/Austria); ks. Józef Niewiadomski (Polska/Austria); Maximilian Paulin (Austria/Szwajcaria); Karin Peter (Austria/Austria); ks. Adam Romejko (Polska/Polska); ks. Domèbèimwin Vivien Somda (Burkina Faso/Austria); ks. Roland Tamás (Węgry/Węgry); Nikolaus Wandinger (Niemcy/Austria).

Spotkanie otworzyła Karin Peter, adiunkt w Instytucie Teologii Praktycznej Uniwersytetu Wiedeńskiego, kierująca tam projektem dotyczącym kwestii ofiary w nauczaniu religii, pełniąca jednocześnie funkcję prezydent kolokwium. Utał się zwyczaj, że rozpoczyna się je od spraw osobistych i zawodowych. W praktyce tej odbija się uprawiana w Innsbrucku (i nie tylko) *teologia dramatyczna*, której ważnym elementem jest konfrontowanie własnej egzystencji z analizowanym tematem. Mówi się chętnie o tzw. *dojściu biograficznym* (niem. *biographischer Zugang*), stanowiącym przeciwieństwo dla metod naukowych, w ramach których podkreśla się konieczność osobistego zdystansowania wobec badanej materii. Rozpoczął

ks. Niewiadomski, wspominając o dwóch wielkiej wagi wydarzeniach bezpośrednio poprzedzających obrady.

Pierwsze to uroczyste przejście na emeryturę ks. Niewiadomskiego w dn. 25 czerwca 2019 r. w czasie akademii, która zgromadziła 300 uczestników. Połączone było ono z wręczeniem Austriackiego Krzyża Honorowego za Naukę i Sztukę I klasy (niem. das Österreichische Ehrenkreuz für Wissenschaft und Kunst I. Klasse). Zgodnie z obowiązującym prawem odznaczenie to może posiadać nie więcej niż 36 żyjących obywateli Austrii i 36 cudzoziemców. Wyróżnienie przyznane w imieniu Prezydenta Republiki Austrii było dla ks. Niewiadomskiego powodem do dumy. Podczas spotkania z doktorantami kilkakrotnie powtórzył, że „Chłopski syn z głębokiej prowincji we wschodniej Polsce otrzymuje najwyższe odznaczenie, które Austria wręcza za działalność naukową” („Ein polnischer Bauernbub aus der tiefsten ostpolnischen Provinz bekommt die höchste Auszeichnung, die Österreich für die wissenschaftliche Arbeit vergibt”). Stanowiło to także okazję do doświadczenia ludzkiej małostkowości – spośród kolegów i koleżanek z Wydziału Teologicznego pogratulowali ks. Niewiadomskiemu tylko ci, którzy ze względów urzędowych byli do tego zobligowani. Ks. Niewiadomski jest w Tyrolu rozpoznawalną a przede wszystkim szanowaną i lubianą osobą, czego potwierdzeniem był liczny udział wiernych w uroczystej mszy św. dziękczynnej za 23 lata pracy profesorskiej w Innsbrucku, która odprawiona została w dn. 25 czerwca, przed wspomnianą akademią, w znajdującym się w ramach kompleksu Wydziału Teologicznego kościele jezuitów.

Kolejnym wydarzeniem, które miało miejsce przed spotkaniem z doktorantami, były obrady poświęconego myśli René Girarda Kolokwium nt. Religii i Przemocy (ang. Colloquium on Violence and Religion, COV&R), które zorganizowano w Innsbrucku w dn. 10-13 lipca 2019 r. Jego temat brzmiał następująco: *Wyobrażając sobie innego. Wyzwania teo-polityczne w epoce migracji* (ang. *Imagining the Other. Theo-Political Challenges in an Age of Migration*). Ks. Niewiadomski zwrócił uwagę na pewien paradoks, który ujawnił się w czasie obrad COV&R – z jednej strony akcentowanie wartości wielokulturowości, z drugiej tematyczne spłaszczenie w odniesieniu do migracji – ograniczenie się do migracji islamskiej. W trakcie układania programu obrad COV&R ks. Niewiadomski zaproponował, aby poszerzyć refleksję nt. migracji m.in. poprzez zaproszenie tworzącego w Wiedniu polsko-austriackiego literata Radka Knappa (1964-), który w swej twórczości często pisze o migrantach oraz trudnościach i rozterkach towarzyszących im we wchodzeniu w austriackie środowisko. Propozycja nie spotkała się z pozytywnym odzewem.

Ciekawe były nawiązania, które do kościelnej codzienności uczynili duchowni zebrani na Międzynarodowym Kolokwium nt. Teologii Dramatycznej. Można było dostrzec, że pomimo iż mamy do czynienia z różnymi krajami na Wschodzie i Zachodzie, to eklezyjalne problemy rozwiązuje się w podobny sposób. Jeden z księży, który był poważnym kandydatem do biskupstwa, został przez nowego

ordynariusza „w nagrodę” wysłany do pracy za granicą. Inny, który jest skłócony z biskupem, zauważył, że ten nie uderzył bezpośrednio w niego, ale zwolnił dwóch profesorów na wydziale teologicznym. W konsekwencji musiał on przejąć wykłady po kolegach i to w sytuacji, gdy nie jest na tym polu specjalistą. Sam ks. Niewiadomski wspomniał, że bez konsultowania się z nim, bp Hermann Glettler, ordynariusz innsbrucki, wyznaczył mu placówkę duszpasterską. Zdystansował się wobec tej decyzji, gdy dowiedział się, że ks. Niewiadomski formalnie nie jest duchownym jego diecezji – jest inkardynowany do Archidiecezji Lubelskiej.

Po przedstawieniu aktualności z życia osobistego i zawodowego zaprezentowane zostały referaty przygotowane przez wybranych uczestników. Na jeden referat poświęca się nawet do dwóch godzin. Zaplanowano trzy wystąpienia, które rozłożono na dwa dni. Jako pierwsi głos zabrali Mathias Moosbrugger i Karin Peter. Omówili okolicznościową publikację poświęconą ks. Niewiadomskiemu pt. *Dramatyczne postaci wiary. Wierzyć po chrześcijańsku w obliczu dzisiejszych wyzwań*. Opracowanie stanowi tematycznie uporządkowaną antologię tekstów ks. Niewiadomskiego. Otwiera je artykuł autorstwa Mathiasa Moosbruggera i Karin Peter pt. *Dogmat w dramatycznych historiach. Teologiczny gawędziarz Józef Niewiadomski* (niem. *Dogma in dramatischen Geschichten. Der theologische Erzähler Józef Niewiadomski*), zamyka zaś opracowanie ks. Raymunda Schwagera (1935-2004), twórcy *teologii dramatycznej*, pt. *Jak dzisiejsza teologia mówi o Bogu?* (niem. *Wie spricht die heutige Theologie von Gott?*). W interesujący sposób ks. Niewiadomski nawiązał do tytułu artykułu Moosbruggera i Peter. Przywołał bp. Kurta Krenna (1936-2014) z St. Pölten, który zarzucił mu, że nie jest teologiem we właściwym znaczeniu tego słowa, lecz „teologicznym gawędziarzem”.

W wystąpieniu pt. *W jaki sposób chrześcijanie mogą dyskutować z muzułmanami? O książce Susanne Wiesinger i Jana Thiesa: Wojna kulturowa w szkolnej klasie. W jaki sposób islam zmienia szkoły* (niem. *Wie können Christen mit Muslimen diskutieren? Zum Buch von Susanne Wiesinger u. Jan Thies: Kulturkampf im Klassenzimmer. Wie der Islam die Schulen verändert*) ks. Adam Romejko przedstawił publikację dotyczącą wiedeńskich szkół, która w ostatnich miesiącach poruszyła austriacką opinię publiczną. Jej autorką (we współpracy z dziennikarzem Janem Thiesem) jest Susanne Wiesinger, nauczycielka z 30-letnim stażem. Krytycznie ocenia ona mieszkających w Wiedniu muzułmanów, którzy budują paralelną wspólnotę wobec Austriaków. Podkreśla, że ta gettowość zaczyna się wcześniej – już w szkole podstawowej. Wiesinger chętnie porównywana jest z niemieckim politykiem i ekonomistą Thilo Sarrazinem. Jest on nie tylko autorem krytycznych wobec islamu publikacji, lecz tak jak ona wywodzi się ze środowisk lewicowych – Wiesinger należy do Socjaldemokratycznej Partii Austrii (niem. Sozialdemokratische Partei Österreichs), Sarrazin zaś do Socjaldemokratycznej Partii Niemiec (niem. Sozialdemokratische Partei Deutschlands).

Nierzadko wyraża się naiwne przekonanie, że ludzie działają racjonalnie. Roztropne spojrzenie na codzienność uzasadnia stwierdzenie, że dominuje

nieracjonalność, szczególnie gdy konfrontowanym się jest z bardziej złożonymi problemami społecznymi. Wiedeńska dziennikarka i publicystka Kirstin Breitenfellner wskazuje, że ludzie nie lubią tego, co skomplikowane. Zamiast szukania faktycznych przyczyn ujawniających się trudności, preferują prostsze rozwiązania. Chcą, aby czym prędzej winny się znalazł. Powyższy motyw uwidocznił się w wystąpieniu Maximiliana Paulina, które zatytułowano *Terrestrialny manifest Brunona Latoura z mimetycznej perspektywy* (niem. *Bruno Latours Das terrestrische Manifest aus mimetischer Perspektive*). Poświęcone ono było najnowszej książce autorstwa Brunona Latoura (1947-), francuskiego socjologa i filozofa, pt. *Gdzie wylądować? Jak poruszać się w polityce*, którego Paulin określił mianem „postmodernistycznego uczonego”. Odnosząc się do kwestii ekologicznych, Latour zwraca uwagę, że łatwo jest zapobiec dotykającym Ziemię problemom. Wystarczy surowo potraktować elity, które jego zdaniem są wszystkiemu winne. Do rangi „arcywroga” urósł w oczach Latoura Donald Trump. Ks. Niewiadomski zauważył, że idee Francuza wpisują się w rzeczywistość *nowego pogaństwa*, które drogę do jedności widzi w naznaczonym „sakralnym rauszem” rozprawianiu się z osobami lub grupami osób, które uzna się za przeciwników.

Motyw bycia „winnym wszystkiemu” pojawił się podczas wcześniej niezaplanowanego wystąpienia ostatniego doktoranta ks. Niewiadomskiego. To ks. Domèbèimwin Vivien Somda. Przywołał on o udział w konferencji COV&R w Innsbrucku, w której czasie wskazał na „afrykańską przywarę” w postaci pasywności połączonej z chętnym pozycjonowaniem się jako ofiara Europejczyków. Zawiera się tu specyficzna ambiwalencja – z jednej strony niechęć do Europejczyków jako „winnych wszystkiemu”, z drugiej zaś podziw, a nawet zazdrość. Gdyby ks. Somda był (białym) Europejczykiem, zostałby oskarżony o rasizm, ponieważ jest (czarnym) Afrykańczykiem, może sobie pozwolić na wypowiedanie takich opinii.

Sprawozdanie z zeszłorocznego Międzynarodowego Kolokwium nt. Teologii Dramatycznej zakończono słowami: „Dwunaste spotkanie w ramach International Colloquium of Dramatic Theology w Gdańsku było udane. Kolejne, trzynaste, zaplanowano na 15-17 lipca 2019 r. w Innsbrucku. Będzie ono miało szczególnych charakter, gdyż odbędzie się tuż po przejściu ks. profesora Józefa Niewiadomskiego na emeryturę. Oficjalne pożegnanie zaplanowane zostało na 25 czerwca. Czy «13» okaże się łaskawa? Czy kolokwia będą kontynuowane? Najbliższe lata rozwieją te wątpliwości”. Okazało się, że powyższe zmartwienia były na wyrost. Kolejne kolokwium odbędzie się latem 2020 r. w Wiedniu, gdzie gospodarzem będzie doktor Karin Peter.

KS. ADAM ROMEJKO

Uniwersytet Gdański
ORCID: 0000-0002-8513-2955